Štev. 207 V Trstu, v petek 1. avgusta 1919 Letnik XLIV

Izhaja vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 3·—, pol leta L 18·— in celo leto L 36·—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

# EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 10 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 20 stot.; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po 40 stot., oglasi denarnih zavodov mm po 80 stot. Mali oglasi po 10 stot. beseda, najmanj pa L 1·—. Oglase sprejema inseratni oddelek Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti. Uprava in inseratni oddelek se nahajata v Trstu, ul. sv. Frančiška As. 20.

## Politično društvo „Edinost"

Odbor vabi na

## redni letni občni zbor

ki se bo vršil

**v nedeljo, 3. avgusta 1919., ob 10 dopoldne**

**v veliki dvorani Narodnega doma v Trstu**

z naslednjim dnevnim redom:

1. Odborovo poročilo in položitev računa.
2. Volitev novega odbora.
3. Slučajnosti.

ODBOR.

## Mirovna konferenca.

**Litvinsko vprašanje. - Bolgarsko vprašanje.**

PARIZ, 31. Vrhovni zavezniški svet je nadalje proučeval mirovno pogodbo z Bolgarsko in sicer del, v katerem se govori o lukah, o poročnih potah, o železnicah, in nekatere politične klavzule.

Zastopniki velevlasti so vzeli na znanje poročilo generala Cougha o položaju, ki je nastal vsled prisotnosti in delovanja nemških čet v Litvi, ki so pod poveljstvom generala von Goltza. Vrhovni svet je sklenil, da ukrene, kar je potrebno, da se naredi konec sedanjemu položaju.

Bolgarska delegacija je predložila spomenico, v kateri zahteva, naj se priklopi Bolgarski Tracija, Macedonija in Dobruča.

**Belgija odobrila mirovno pogodbo.**

BRUSELJ, 31. Komisija poslanske zbornice za zunanje zadeve je odobrila mirovno pogodbo.

**Konferenca se za nekaj časa razide.**

PARIZ, 30. Govori se, da se dne 15. avgusta ustavi konferečno delovanje za nekaj časa, morda celo za mesec dni. Po sedemmesečnem delu čutijo nekateri člani, da morajo počiniti. Mislilo se je, da bo okoli polovice avgusta podpisan mir z Avstrijo in z Bolgarsko, in da bo morda do tedaj rešeno tud' jadransko vprašanje. Mir z Avstrijo bo v tem času morda podpisan, toda drugi bodo morali še precej počakati. Morda so tudi razmere na Madžarskem doprinesle, da smatra konferenca, da je boljše, če počaka, dokler pade sedanja boljševiška vlada in jo nadomesti druga, s katero bo mogoče skleniti mir. Do takrat se morda tudi Amerika izrazi, ali sprejema mandat v Carigradu in Turčiji, ali pa ne.

**Mir med Francosko in Nemčijo.**

PARIZ, 31. (Stefani) Ministrski svet je odobril predložitev zakonskega načrta, ki določa, da se sklenitev miru z Nemčijo, ker so sovražnosti prenehale uradno proglasi tisti dan po odobritvi mirovne pogodbe s strani parlamenta, ne da bi se počakalo, da se sklene mir z drugimi vojujočimi državami.

**Mirovna pogodba z Bolgarsko.**

PARIZ, 30. Gospodarske, vojaške klavzule, odškodnino, vprašanje luk in reka, vse to je že vrhovni zavezniški svet odobril; toda reševanje teritorijalnih klavzul napreduje zelo počasi. Včeraj je petorica zopet proučevala južne bolgarske meje, in dolg Venizelosov govor je vzbudil up, da se bo danes razpravljalo obširnejše o teh vprašanjih. Toda tu je nenadoma posredoval Venizelos, ki je sam prosil, naj se končni sklep odloži na poznejši čas.

Nekateri tolmačijo ta Venizelosov čin s tem, da je brzkone doznal od ameriškega delegata Whiteja, da bi njegov program zadel na veliko opozicijo pri nekaterih krogih, ki nočejo izključiti Bolgarske od Egejskega morja. Zato je Venizelos smatral, da je boljše, če predloži odložitev končne rešitve, ker se nadeja, da se mu bo posrečilo, da zmaga opozicijo z novimi pogajanji.

### IZ FRANCIJE.

**Nemčija dolguje tisoč milijard.**

PARIZ, 31. Komisija poslanske zbornice, ki proučuje mirovno pogodbo, je zaslišala Klotzovo in Loucheurjevo poročilo o odškodnini in finančnih klavzulah. Klotz je poročal, da znaša nemški dolg, vštevši vojne stroške, nad tisoč milijard. Ker se ta svota ne bi mogla drugače izplačati, nego v obrokih, bi se svota z odstotki zvišala v 75 letih na dva tisoč milijard. Zato smatrajo zavezniki, da dejstvo, da Nemčija pač premore, ali ne zmore toliko, onemogoči ali pa vsaj zategne ali ogrozi plačilo svote, ki jo dolguje Franciji. Svota, ki jo mora Nemčija plačati, se določi pred 1. majnika 1921. Tardieu je pojasnil francoski finančni položaj z ozirom na Zedinjene države in je govoril o raznih dogovorih, ki se sklenejo, da se omogoči ustanovitev gospodarske vzajemnosti med Francijo in Zedinjenimi državami.

### IZ ANGLIJE.

**Foch imenovan za angleškega vojnega maršala**

LONDON, 31. Kralj je danes zjutraj sprejel Focha v palači Buckingam, kjer mu je podelil naslov vojnega maršala angleške vojske.

**Kolčakova vlada ni formalno priznana.**

LONDON, 31. Angleški državni podtajnik za zunanje zadeve je izjavil v dolnji zbornici, da je bilo 320 milijonov rubljev v zlatu, ki so jih plačali boljševiki Nemčiji po brestlitovskem miru, vloženo v francosko banko na račun zaveznikov. Izjavil je razun tega, da ni točna trditev, da so zavezniki formalno priznali Kolčakovo vlado. Popolnoma je neutemeljena vest, da je del te svote stavljen na razpolago Kolčaku in Denikinu za nabavo vojnega materijala.

Na banketu »National Liberal Cluba« je minister za zdravstvo Addisow izjavil, da pripada samo Rusom pravica, da odločajo o obliki svoje vladavine. Pravica narodov, da razpolagajo sami s seboj, pisana z velikimi črkami v štatutu Zveze narodov, se mora spoštovati. (Toda kdo jo spoštuje?! Op. ur.).

Poročevalec lista »Morning Poste«, ki se je predkratkim povrnil iz Arhangelskega, piše, da položaj, v katerem se nahajajo zavezniške čete v Rusiji, nikakor ne zagotavlja kakega vojaškega uspeha. Predlaga vladi, naj omeji svoje moralno podpiranje bele vojske in naj ji rajši pošlje orožje in živila. Poročevalec priznava, da so razmere pri boljševikih dobre.

**Odnošaji med Anglijo in Italijo.**

LONDON, 30. (Spodnja zbornica.) Odgovarjajoč na neko vprašanje glede nemškofilske propagande v Italiji in učinkov, ki bi jih ta propaganda mogla imeti na odnošaje med Italijo in Anglijo, je odgovoril državni podtajnik za vnanje stvari:

Uverjen sem, da vezi in tradicijonalno prijateljstvo med našo deželo in Italijo imajo pregloboke korene, da bi jih mogla razdreti kakršnasibodi sovražna propaganda, ali pa vzroki, izvirajoči iz štirih let vojne. Storiti hočemo vse, kar je v naši moči, da pomoremo svojim italijanskim zaveznikom. Italija uživa — je pridodal državni podtajnik — kar se tiče preskrbe, veliko večje pogodnosti, nego so tiste, ki so se dovolile Nemčiji in Avstriji.

**Poržavljenje rudnikov.**

LONDON, 30. Bonar Law je izjavil v dolnji zbornici, da proučuje komisija za notranje zadeve vprašanje podržavljenja rudnikov. Ko bo vlada naznanila, kaj je sklenila, se bo lahko vršilo razpravljanje tako dolgo, kakor bo potrebno. O vprašanju se ni razpravljalo tekom zadnjih vladnih pogajanj z rudarji.

**Pogajanja z rudarji prekinjena.**

LONDON, 31. Poročilo, ki je prišlo iz Londona o polnoči, javlja nekatere podrobnosti o Leedsovih pogajanjih. Smith, zastopnik yorkshirskih delavcev, odklanja vladno formulo in izjavlja, da ga vežejo obveze, ki jih je prevzel od rudarske federacije glede akordnega dela. Pogajanja zo sačasno pretrgana.

### IZ MADŽARSKE.

**Entenda zahteva brezpogojen odstop Bele Kuhna.**

PARIZ, 30. »Matinu« poročajo iz Curiha: Neko poročilo z Dunaja pravi, da so ententni zastopniki odgovorili na predloge Bele Kuhna z zahtevo takojšnje demisije madžarskih sovjetov.

**Grozne razmere na Madžarskem.**

CURIH, 29. »Zürcher Zeitung« priobčuje zanimivo poročilo z Madžarskega. Madžarsko je vrgla boljševiška vladavina v obupne razmere, pravi list. Vse se približuje svojemu kraju. V Budimpešti so vsa skladišča zaprta. Delavcev je zelo malo in ti služijo ogromen denar, toda kupiti se ne more ničesar. Kmetje prodajajo svoje proizvode samo za plave banknote. Belih banknot, ki sedaj krožijo okoli, nočejo sprejemati, ker jih je večina ponarejenih. Kmetje tudi menjavajo živila za druge proizvode, toda boljševiških vrednostnic nočejo priznati. Zamenjuje se po priliki takole: za 1 kg soli se dobi 50 jajc, eno jajce stane 8 kron, 1 kg črešenj 28 kron, 1 kg masti 290 kron, 1 kg čebule 9 kron, 1 kg graha 25 kron itd. Vsa moč je v rokah drzne stranke, ki je dobro opremljena z orožjem. Delavstvo bi se rado osvobodilo, toda nima zadosti energije, da bi se uprlo tej nasilni vladavini. O svobodi ni niti govora.

Komunistični voditelji imajo od prvega do zadnjega vsak nekaj na vesti. Glavni komunistični voditelj Bela Kuhn je bil pred revolucijo zaprt, ker je ukradel v hranilnici, kjer je bil uradnik, 20.000 kron

»Zürcher Zeitung« zaključuje: »Na Madžarskem se ne dela več, prvič, ker ni dela, a drugič, ker prehaja lenoba ko nalezljiva bolezen od enega na drugega. Tudi z denarjem, ki se dobi, ni mogoče dosti napraviti. Nemška marka se menja za 4 krone, švicarski frank za 8 kron. Že iz tega, da je vlada vrgla v promet 75 milijard kron v papirju, se jasno vidi, kako se država bliža polomu. Drobiž po 20 vinarjev stane vlado po 45 vinarjev. Prejšnji optimizem o morebitnem prilagodenju k novi vladi je izginil. Vsak pričakuje izpremembe vladavinske oblike kot rešitev.«

### Iz Jugoslavije.

**Jugoslavija in balkansko vprašanje.**

ZAGREB, 30. »Obzor« poroča iz Bukarešta: Jugoslovanski ministrski predsednik Stojan Protić je izjavil naslednje dopisniku lista »Revue de Balcan«: »Mi Jugoslovani živimo v polnem sporazumevanju z Romunsko, ker zahtevamo zase samo one dele Banata, v katerih prebiva naš živelj in katere moremo potemtakem zahtevati na podlagi neizpodbitnih narodopisnih in zgodovinskih razlogov. Odkritosrčno želimo dobrih odnošajev z Romunsko, ker so taki odnošaji nujno potrebni obema državama. Neglede na dejstvo, da med Srbijo in Romunsko vse do danes ni bilo nasprotstev, bi bila sedaj neodpustljiva zmota, če bi Romunska vztrajala na svojih pretiranih zahtevah, izzivajoč tako mogoče nasprotstvo. Bolgarsko vprašanje, kolikor se tiče naše države, še ni rešeno. Drznemo se pa upati, da se reši nam v prilog. Naše meje napram Bolgarski nem bodo jamstvo proti nevarnosti morebitnega novega vdora. Vse naše politično delovanje se mora v tem vprašanju osnivati na naslednjih dveh točkah: zagotoviti se mora naš položaj napram vlastim in skrbeti se mora za popolno izpolnitev naših narodnih teženj, kajti edino le na ta način narodnih teženj, kajti edino le na ta način se bo jugoslovanski narod mogel razvijati in si zagotoviti bodočnost. Naša dolžnost je, da na Balkanu vzpostavimo mir, temelječ na pravici in pravičnosti, to se pravi, mir, ki napravi vendar enkrat konec neprestanim medsebojnim bojem.«

**Položaj na Hrvatskem.**

REKA, 31. («Era Nuova«.) Zagrebška »Riječ« objavlja članek, v katerem očrtuje položaj na Hrvatskem takole: »V vseh državah vlada anarhija, iz katere so se rešile edino le države zmagovalke. Jugoslavija se je stvorila po polovici iz premagancev, po polovici pa iz zmagovalcev, in zato je moral zmagoviti del po polomu monarhije prihiteti na pomoč premaganim bratom. Bodimo odkritosrčni in poglejmo resnici v obraz. Danes pač moremo izpovedati, da je tekom vladanja našega Narodnega sveta vladala v naši deželi strahovita zmešnjava.

Dnevu svobode, 29. oktobra, je sledil pričetek splošne zmešnjave in neredov, ki so naraščali od dne do dne. Napadali in oplenjevali so se vlaki, s čimer se je preprečal vsak promet; na veleposestvih so se oplenjale in zažigale pristave, s čimer so se uničila velikanska bogastva. Narodni svet je sklenil soglasno, da se pokliče na Hrvatsko srbska vojka, da vzpotavi red. Ta uradni korak pa so v ostalem prehiteli obmejni kraji, ki so poklicali Srbe. Zgodilo se je tedaj, tudi pod pritiskom mednarodnega položaja, da se je sklenilo zedinjenje s Srbijo in ustanovitev ene edinstvene vlade. Ta ukrep je takoj povrnil deželi mir in nas je obvaroval zasedbe po tujih četah, kajti po premirni pogodbi je imela Italija pravico, da bi bila zasedla nekoliko naših mest, če bi se neredi ponavljali še dalje. Treba je bilo delati na utrditev državne oblasti. Brezvestno Radićevo demagoštvo, ki je hujskal kmete, da naj se ne podvržejo novi državi, temveč da čakajo, da konferenca določi našo usodo, je povečevalo težave.

Srbske čete, ki so bile celih sedem let že v vojni, so morale opravljati pri nas redarsko in orožniško službo. Izprva so kmetje in razumništvo sprejeli z veseljem srbske čete, ter hvalili pošteno in vljudno vedenje častništva in vojaštva pri vršitvi njihove kočljive naloge, pozneje pa se je začelo pojavljati nezadovoljstvo, zlasti zaradi uporabe kazni šibanja. Vrhovno poveljništvo je odredilo odpravo te kazni.

Treba je pa tudi spominjati one, ki se preveč spotikalo nad tem načinom kaznovanja, da je Narodni svet v času plenitev postopal še huje in da je bilo veliko število malopridnežev ustreljenih brez vsakega sodnega postopanja. Posamezna poveljništva narodne straže so se smatrale za pooblaščena, da so izrekala sodbe in izvrševala smrtne obsodbe. Ko so prišli Srbi, se take gorostasnosti niso ponavljale več. In dočim so se naši demoralizirani vojaki branili opravljati vojaško službo in se v naši deželi ni posrečilo zbrati niti par tisoč vojakov, je izkrvavela in izmučena Srbija sama dala šestdeset tisoč vojaških novincev.

Dasiravno se to dejstvo more pojasnjevati z demoralizacijo, ki vlada v premagani deželi, vendarle ovira ustaljenje nove države. Storile so se tudi napake, ki se bi jim bilo mogoče izogniti z nekoliko dobre volje na obeh straneh.

Imeli smo slabo časopisje, ki nas ni podpiralo, in zelo široki ljudski sloji niso bili pripravljeni na narodno zedinjenje, ker so jih pred vojno vzgojevali k sovraštvu proti bratom. Če se upošteva vse to, ne morejo krajevni nemiri v Mariboru (kako prihaja Maribor na Hrvatsko?) in v Varaždinu smatrati edino le za majhne pojave splošnega nereda, in zaključki, ki jih izvajajo iz njih naši sovražniki, sklicujoč se na življenjsko nezmožnost države SHS, so pretirani.«

Zabeležili smo ta izvajanja zagrebških »Riječi«, ker jasno kažejo, kako ni bilo zedinjenje vsega trolmenega jugoslovanskega naroda v eno državno celoto ne le želja posameznih slojev, temveč naravnost nujna potreba vsega naroda. Da ni vse zlato, kar se sveti, je pač tudi resnično, in če velja ta pregovor celo v polni meri za države s tisočletno zgodovino, kakor ste Angleška in Francoska, odkoder prihajajo vsako toliko vesti o raznih razburljivih dogodkih, potem se pač ni čuditi, da tudi v Jugoslaviji, ki se je šele porodila iz poloma Avstrije, ni moglo biti vse v redu, posebno pa ne v tistih njenih predelih, kjer so bili na delu zunanji vplivi z očividnim namenom, da bi se novi državi že takoj ob porodu zastrupila bodočnost in onemogočil prospešen razvoj. Vsekakor pa je treba priznati Srbom, da so s svojo resno odločnostjo znali pritisniti ob tla pogubno delovanje takih razdirajočih življev. Ako se danes še tupatam pojavi kak posamezen slučaj, so to pač le ulina, po katerih se čisti telo naroda, ki je v svojem jedru zdravo in dovolj krepko, da prenese brez škode take malenkostne neprilike.

**Ameriški kapital v Jugoslaviji.**

PARIZ, 31. Takoj po premirju so začela ameriška velika banka in druga močna trgovska društva živahno delovanje v Jugoslaviji. Dosegli so znatne uspehe, ki pojasnjujejo stališče ameriških zastopnikov na pariški konferenci tekom spora med nami in Jugoslovani. Zedinjene države so uvozile velikanske množine živil in sirovin v Srbijo skozi Solun in v Hrvatsko skozi Reko. Pošiljatve zadnjih petnajstih dni znašajo okoli 800.000 parov čevljev, do 3000 tonelat usnja, do 6000 tonelat moke, do 2000 tonelat sladkorja, do tisoč tonelat kave, do 250.000 gotovih oblek in do 3000 tonelat mesa. Razun tega znašajo predujmi ameriških bank Jugoslaviji več ko 300 milijonov frankov. Srbska vlada je s svoje strani dovolila nekemu ameriškemu konsorciju 90letno izkoriščanje rudnikov v Sloveniji in Bosni, sodelovanje pri že izkoriščenih rudnikih in končno izkoriščanje ogromnih gozdov v Hrvatski in Bosni ter zapadni Srbiji. Vrednost gozdov, katerih izkoriščanje prevzamejo Amerikanci, se računa na nekaj milijonov. Dobili so razun tega koncesijo za poreške proge, ki že obstoje in se še ustanove na Donavi in njenih pritokih in jugoslovanske brzojavne in telefonske mreže. Amerikanci so torej gospodarji nad sedanjim gospodarskim življenjem in bodočim razvojem podonavskega ozemlja. To pojasnjuje ameriško politiko napram Jugoslovanom in predvsem podpiranje Jugoslovanov v Reki in Dalmaciji.

Čebele se spuščajo na rožice ne zato, ker so lepe, temveč zato, da izčrpajo iz njih med. Kjer pa ni medu, tam tudi ni — čebel.

### Iz Italije.

**Komisarja za Jul. Benečijo in Trident nastopita svoje mesto dne 1. avgusta.**

RIM, 30. V palači Braschi so se sestali ministrski predsednik Nitti in glavna komisarja za Jul. Benečijo in Trident, Ciuffelli in Credaro, in načelnik centralnega urada za nove dežele Salata. Sklenilo se je v glavnem, kako naj se uredi ta civilna uprava v tema deželama in proučevala so se tudi najmanjša vprašanja, ki se morajo rešiti. Komisarja bosta v Trstu, oz. v Tridentu dne 1. avgusta.

**Italijanski minister za kolonije odpotoval v Pariz.**

RIM, 31. (Stefani.) Nocoj je z vlakom ob 21 odpotoval v Pariz minister za kolonije prof. Rossi.

**ITALIJANSKA POSLANSKA ZBORNICA.**

**Razprava o volilni reformi.**

RIM, 30. Radikalec Gasparotto je za načrt zakona, ki podeljuje tudi ženskam volilno pravico. Naglaša, da bo ta reforma dozorela tudi za Italijo in da so oporekanja proti nji ovrgle izkušnje in pa bolje ocenjevanje dejstev. Tudi Italija se mora lotiti sedaj radikalne rešitve vprašanja ženske volilne pravice. Načrt zakona, ki ga priporoča govornik zbornici v odobritev, odstranja nazor, da mora biti volilec podrejen meri kulture ali cenzusa. Tem manje se sme odrekati volilna pravica materam, zaročenkam in hčeram padlih v vojni.

Državni podtajnik za notranje stvari **Grassi** izjavlja, da vlada ne nasprotuje temu, da se ta predlog vzame v pretres. Vprašanje je dozorelo, posebno po občudovanja vrednih dokazih delavnosti, ki jih je dajala italijanska žena tekom vojne. Vlada si ne prikriva težav praktične izvedbe te reforme, mora stavljati pridržke glede podrobnosti načrta. S temi pridržki prosi zbornico, naj uvažuje ta predlog, a glede postopka, ki mu bo slediti, prepušča odločitev predsedniku zbornice.

Socijalist **Treves** se v imenu socijalistične skupine zbornice povsem pridružuje načrtu zakona poslanca Gasparotto.

Nato se je nadaljevala razprava o volilni reformi. Konservativec **Brezzi** naglaša potrebo, da se uvede obveznost glasovanja, ki bo ovirala korupcijo, v deželi. Je za to, da naj novi volilni okraji ne bodo samo razsežni, ampak ustvarijo naj se iz pokrajin, pripadajočih različnim krajinam.

Socijalist **Modigliani** naglaša, da po tolikih dnevih razprave še ni poznano definitivno dogovorjeno besedilo. Prosi komisijo, naj je priobči čim najhitreje.

Poročevalec **Micheli** izjavlja, da sta vlada in komisija, zaposlenil od tolikega števila predlogov, še enkrat skupno proučili dogovorjeni načrt. Sklenjeni ste dve definitivni izpremembi glede nekaterih točk, in jutri se razdeli definitivno besedilo.

Ministrski predsednik **Nitti** prosi zbornico predvsem, naj se povrne k tisti bistrosti, v kateri je dala na vsej tej razpravi tako občudovanja vreden zgled. Sedaj smo še v stanju splošne razprave, ki so ji predmet temeljna vprašanja zakona, to je: ali naj se obdrži volilni okraj z enim kandidatom, ali pa se sprejme glasovanje na listo in vsled tega tudi proporcijonalno načelo. Za rešitev teh dveh načelnih vprašanj je potrebno, da poznamo posamezne določbe načrta. Razprava o podrobnih vprašanjih pride potem. Zakoni, kakršen je ta, so se razpravljali v inozemskih parlamentih najrazsežneje. Zbornica poda deželi najplemenitejši zgled in pokaže, da je znala napraviti z dolžno resnostjo tako to, kakor tudi druga težka vprašanja, ki so ji predložena.

Radikalec **Cipriani** pravi, da je edino sredstvo, da se dovoli deželi aktivno sodelovanje na zakonodajni in izvrševalni oblasti, v tem, da se proporcija izvede strogo, če se hočejo doseči njegovi nameni; sicer pade v proporcijonalni obliki v večinski sistem, kakor se je dogodilo tako v Franciji.

Liberalec **Gallini** trdi, da je predložena reforma protidemokratična. S proporcijonalnim zastopstvom bo posebno pri volilcu analfabetu volilna pravica v veliki meri prejudicirana.

Konservativec **Bouvier** je za glasovanje na listo s proporcijonalnim zastopstvom. Ne veruje, da bi se socijalistična in ljudska stranka v posebni meri okoristili, čeprav ste sedaj najbolje organizirani.

Liberalec **Millani** se izjavlja za glasovanje na listo s proporcijonalnim zastopstvom, ker se je uveril, da taka reforma odgovarja željam dežele. Naglaša, da tako reformo zahteva sedanji čas.

Jutri seja z nadaljevanjem razprave o volilni reformi.

**Odkritja francoskega časnikarja o politiki bivšega cesarja Karla.**

PARIZ, 30. Francoski časnikar Marcel Laurent je napisal članek, ki ga »Grande Revue« priobči v avgustu. Briand je, kakor piše pisatelj omenjenega članka, delal glede sklepa miru veliko razliko med Avstrijo in Nemčijo. Avstrija naj bi se, ločena od ozemlja, ki gre Italiji, Srbiji in Romunski, priklopila k Bavarski in ustvarila žnjo protiutež pruskemu despotizmu.

Ko je Karel I., ki ni kazal posebnega veselja za nadaljevanje vojne, stopil na prestol, je našel na ta način še precej ugodna tla za eventualna pogajanja z entento.

Ko je princ Sikst Borbonski, belgijski častnik, cesaričin brat, ki je imel v Parizu dobre zveze, govoril s Briandom o Karlovih namenih, mu je ta odgovoril, naj sporoči Avstriji, da Francija zahteva brezpogojno povrnitev Alzacije in Lorene. Dne 31. marca 1917, ko je že na Briandovo mesto stopil Ribot, je princ Sikst izročil predsedniku Poincareju od Karla pisano pismo, ki je bilo svoj čas priobčeno. V tem pismu je Karel proslavljal francosko odpornost in prosil Siksta, naj sporoči, seveda ne oficijelno, temveč tajno, da bo on podpiral pri svojih zavezniških Nemcih, Turkih in Bolgarjih upravičene francoske zahteve glede Alzacije in Lorene. Proglašal je razun tega, da je popolna obnovitev Belgije in Srbije nujno potrebna. Prosil je Siksta, naj mu javi, kakšno stališče zastopate Francija in Anglija glede dogovora o službenih mirovnih pogajanjih.

Poincaré je pripomnil, da se v tem, sicer zelo spravljivo pisanem pismu, ne spominja Italija. Sikst pa ni pripisoval temu velike važnosti, češ, ko se doseže sporazum z Anglijo in Francijo, se italijansko vprašanje reši samo ob sebi.

O tem pismu je bil obveščen Lloyd George. Dne 12. aprila sta se sestala Ribot in Lloyd George v Folkestonu. Ribot je Lloydu Georgeu prevedel Karlovo pismo na angleški. Sklenila sta na to, da pozoveta tudi Sonnino. Dne 19. aprila so se vsi trije sestali v San Giovanni di Moriana. Sonninu nista sicer priobčila ničesar o Karlovem pismu, pač pa sta namigovala na slučaj, da Avstrija predloži separaten mir in sta izjavila, da se je treba že vnaprej sporazumeti, kaj in kako bi se v takem slučaju dalo ukreniti. Sonnino je na vprašanje, kakšne koncesije bi bil pripravljen dati v tem slučaju, odgovoril, da so predložene italijanske zahteve »minimum«, od katerega Italija ne odstopa ker je ravno radi teh zahtev vstopila v vojno. Če bi sedaj popustila, bi nastala narodna vstaja, ki bi je najmočnejša vlada ne mogla zadrževati.

Čeravno so Lloyd George, Ribot in Sonnino smatrali, da se nikakor ne smejo odklanjati morebitna pogajanja, so vendar podpisali »memorandum«, v katerem so naglašali, da se vse tri države strinjajo v tem, da ni primerno, če se začnejo razpravljanja, ki bi mogla morda omajati tudi vezi med zavezniki.

Maja meseca je prinesel princ Sikst drugo Karlovo pismo, v katerem je leta izražal svoje veselje nad spravljivostjo Pariza in Londona. Imenoval je sedaj tudi Italijo, toda izjavil, da si glede te ni treba delati skrbi, ker »je že itak pred kratkim prosila za mir.« Sonnino se je zelo jezil radi tega obrekovanja in dal častno besedo, da ni italijanski kralj nikdar sprejel predloga, da začne pogajanja z Avstrijo. Sonnino je to pismo smatral za nemško maslo

Toda Francija in Anglija niste hoteli prevzeti odgovornosti da kratkomalo zavrnete avstrijskega cesarja. Niste pa hoteli delati brez Italije in zato ste pozvali italijanskega kralja, naj obišče francosko fronto, na kar da obišče Poincare italijansko. Ti sestanki bi bili morda imeli dobre uspehe, toda razmere niso dovolile potovanja, in tako so pogajanja z Avstrijo počasi zaspala. Lloyd George

---

PODLISTEK

## Ilijeva oporoka. (5)

Avgust Šenoa. — Prevedel M. C—č.

III.

Bog ve, kaj vse je Ilija govoril gospodarju Vidu v oni prvi noči; nu, zdelo bi se, da ga je začaral s svojim jezikom. Ilija je nadalje ostal v Vidovi hiši. Ljudje niso mogli nikakor razumeti, kako je gospodar Vid, razsoden človek, meščan od starine, ki se je nepremično držal navade svojih očetov, kako je ta vsega spoštovanja vredni človek mogel sprejeti pod svojo streho, da, držati pod svojo streho neznanega človeka, ki se je tako priklatil iz sveta v plemenito mesto zagrebško. Nadalje se niso mogli dovolj načuditi, kako se je gospodar Grgurin izprevrgel od glave do pete. Bil je živahneji, okretneji. V njegovem sicer zelo flegmatičnem očesu je sevala neka nerazrešljiva tajna. Govoril je samo na pol ust, smehljal se tajinstveno, pokajoč z debelimi prsti in še debelejim jezikom. Sosedje so se nekako plašili, ko so videli, kako jih meri skozi debele naočnike od pete do glave; bilo je celo glasov, ki so trdili, da se Vidu Grgurinu meša. Ilija je — sem rekel — ostal v Vidovi hiši, ali ni štel božjih dni brezdelno. Od zore do mraka je bil v štacuni ter prodajal blago; marljivo je pregledoval mesto, kupoval vsakovrstnega blaga, se vozil po sejmih, da — nekoč se je odpeljal z vozom, ne da bi vedeli, kam. Minuli so dva, trije dnevi, minulo je osem dnij, ne da bi se bil Ilija povrnil; v sosedestvu so se ljudje smejali izpod brk, češ, da je Vid na stare dni oslepel, pak se dal v roke temu ničevemu človeku, ki ga je ogulil in obril, a vse to da je kazen božja, ker je toli lahkomiseln, in iz tega naj se pouči vsak meščan, s kom se treba družiti in da bi se dogodilo prav lahko, da bo Vidu vse prodano in da na svojo sramoto konča v »purgarskem špitalu« v Dolgi ulici, ako ga ne zapro morda v blaznico.

Najbolj pa je jezilo vredne meščane, da Vidov obraz ni kazal nobene skrbi, žalosti ali blaznosti, da je marveč zadovoljnega obraza motal na klopi prste kakor tudi poprej. Dobre kume in sosede — Bog jim blagoslovi jezik! — so se shajale kot mačke za vsakim plotom, po zgodnji maši in večernicah, pak udrihale z jezikom po Vidu, da ni niti ena krpica na njem ostala čista — da je greh in sramota in da to ni brez vraga — Bog pomagaj! Da, govorile so, da Vidova sestra in njena edinka ne dobite nič od Vida — siroti ubogi! — da nima srca tak človek, ki svoje groše tako neumno razmetava v tuji žep, svojim krade dedščino, ter da ves ta magistrat nič velja, da bi ga trebalo razgnati z metlo, kakor so to delali meščani pred sto leti.

Vid je poslušal od strani vse to psikanje, ali njegov pošteni obraz se ni pri tem izpreminjal niti najmanje. Samo enkrat, ko je kasno pod večer spoštovana mu soseda, črevljarica Mikulička začela preko plota izpraševati Vidovo služkinjo, kaj, za božjo voljo, da dela v tej hiši, in Vid da je pravcati mesečnjak, ki bi ga trebalo poškropiti s sveto vodo — samo tistega večera je trezni Vid Grgurin z lastnimi rokami izlil na glavo spoštovane črevljarice Mikuličke cel čebar sveže vode, ki je tako živo delovala na velevredno purgarico, da je mesec dnij — kihala. Vid je med tem veselo motal prste.

Nu, skoro se je dogodilo nekaj, da je debelo gledalo vse sosedstvo. Nekega dne, že precej po »Zdravi Mariji« se je ustavil pred Vidovo hišo bogato naložen voz, a na njem je sedel Ilija. Mojstri in njihove žene so — kramljajoč pred svojimi hišnimi vrati — naperile oči in si niso upale črhniti niti besede — ali, izvedeli niso nič. Ilija je zapeljal voz na dvorišče, zaprl vrata in — lahko noč!

Minulo je osem dni, odkar se je povrnil Ilija. Bilo je ravno po zgodnji maši pri sv. Marku. Ljudje so se razhajali iz cerkve in žnjimi spoštovani Mato Mikulić, mladi cehovski mojster plemenite črevljarske bratovščine in bližnji sosed Vidov. Stopajoč doli po stopnicah je opazil debelega gospoda, mestnega senatorja Ilijašića, ki se je na hrbtu prekrižanih rok počasi pomikal proti mestni hiši. Mladi cehovski mojster je pohitel za vrednim starešinom, pokašljal dvatrikrat, snel klobuk in se poklonil jako globoko. »Dobro jutro želim vaši milosti!« — je iztisnil Mikulić skozi sladak nasmeh. »Vaše gospodstvo, naš gospod cehovski komisar, je izvolil danes zgodaj vstati.«

»Dobro jutro Bog daj, dragi mojster!« je puhnil senator. »Glava me boli nekoliko. Bili smo včeraj na obedu pri gospodu župniku, pak sem se menda prehladil na poti domov.«

se je prepričal, da Karel, čeravno je še precej, iskreno prosil entento za mir, vendar izgubi pogum, takoj ko pride tiranska Nemčija na sled njegovemu početju.

Laurent govori na to še o drugih poizkusih raznih manj važnih posredovalcev, da dosežejo mir. Tako govori o grofu Reverteri, ki je leta 1917 zastopal Avstrijo pri pogajanjih v Švici s francoskim grofom Armandom. Pogajanja so ostala brezuspešna, ker ni Revertera prinesel konkretnih predlogov s strani Avstrije.

Pozneje je predlagal Briandu Belgijec Coppée, naj bi se sestal v Švici z zastopnikom Nemčije grofom Lanckenom, ki je baje imel pooblastilo od Viljema da predloži Franciji povrnitev Alzacije in Lorene. Če to odgovarja resnici, ni ugotovljeno, ker v tem slučaju ni prišlo do pogajanj vsled Balfourjevega in Sonninovega odpora.

### Radek ubežal.

PARIZ, 30. Zagotavlja se, da se razprava proti Radeku zaključi z oprostitvijo, ker mankajo dokazi. Javlja se, da so se začela pogajanja o Radekovi povrnitvi v domovino. Nemška vlada je baje zahtevala od ukrajinske vlade, naj pusti vsled Radekovega bega nemške talce v svobodo.

# Rusija v letih 1914.—1918.

## Ofenziva generala Brusilovega pomladi leta 1916.

Čez zimo 1915.—1916. so se vršili novi nabori in je bilo poklicano pod orožje vse moštvo do 45. leta, tudi če ni še nikdar služilo vojake. Ker ni bilo za vse te ogromne množice dovolj stalnih vežbališč, so se po vseh mestih izpremenili vsi trgi in večje ulice v vojaška vežbališča, in v Petrogradu in Moskvi ni bilo niti ene večje ulice ali trga, kjer bi se ne bila vežbala od ranega jutra do poznega večera nova armada, ki jo je Rusija pripravljala za pomlad.

S to novo armado je pomladi leta 1916. pričel general **Brusilov** svojo znano ofenzivo. Rusi so zopet zavzeli Bukovino, Dubno, Luck, in ruski Kazaki so iznova stopili na ogrska tla.

V glavnem stanu generala Brusilovega se je vršilo posvetovanje, ali naj prodira armada naravnost proti Lvovu, ali pa naj prej vzame važno postojanko Kovno, ki se je smatrala za glavno oporišče vse nemško-avstrijske fronte. Na tem posvetovanju se je izreklo mnenje, da naj bi se najprej zavzelo Kovno in potem šele prodiralo proti Lvovu. Toda Nemci so bili v Kovnim pripravljeni tako dobro, da so ruske sile tamkaj izkrvavele druga za drugo, ne da bi bile dosegle namerovani uspeh. Razun tega pa so imeli nemški letalci tudi še veliko srečo, da so s svojimi bombami užgali rusko skladišče granat in šrapnelov, katerih je bilo v skrajni lahkomiselnosti nakupičenih na enem mestu skoraj cele tri milijone. Nedaleč od tega velikanskega municijskega skladišča so se nahajala tudi ogromna skladišča moke, namenjene za prehrano ruske armade. Razletavajoče se granate in šrapneli so povzročile požar tudi v teh skladiščih moke, in rusko vojaštvo se je moralo pečati s tem, da je dovažalo po vojni železnici prst, s katero so gasili požar. Lahko se reče, da je pomenjalo za ofenzivo generala Brusilova Kovno ruski Verdun, kjer je ruska vojna sila omagala fizično in moralno. Ne glede na to, da so tekom tega prodiranja Rusi zajeli več stotisoč sovražnikov, vendar vsa ta ofenzivna akcija generala Brusilovega praktično ni imela nobenega drugega uspeha.

### Začetek revolucijonarnega gibanja.

Neprestani neuspehi na vojnih frontah so imeli za posledico, da je ruski narod izgubil vero v voditelje države, in besede »izdajalci in prodajalci ruskega naroda« so bile v ustih vseh.

Ob tej priliki je treba omeniti, da ste bili kmalu po začetku vojne ustanovljeni dve važni pomožni organizaciji poluvojaškega značaja: »sojuz gorodov« (izgovori: sajúz garadóv — zveza mest) in »zemskij sajuz« (zveza zemstev), katerima je bil namen, da organizirate vse delo prehrane in zdravstvene pomoči v zaledju. Obe napravi ste imeli, kakor rečeno, poluvojaški značaj ter ste šteli po več desettisoč članov. Jasno je, da je bila služba v teh pomožnih napravah zelo varno delo, in vsi, ki so se bali oditi na fronto in ki jim je bila ruska nar. ideja deveta briga, so se zbirali v teh dveh organizacijah. In res bi skoraj ne bilo treba poudarjati še posebej, da ste obe te zvezi rabili kot eldorado Poljakom in Židom.

Revolucijonarni krogi na Ruskem so kmalu uvideli, kako primerno torišče ste te dve organizaciji za politično propagando med vojaštvom, ki se je ondi nahajalo na oddihu, in so dirigirali radi tjakaj svoje najspretnejše agitatorje. In že tekom poletja leta 1915., ko se je poslabšal ruski položaj po padcu Varšave in Bresta Litovskega, so prodrle v javnost prve misli o ruski republiki, kateri naj bi bil prvi predsednik knez Lvov. Pozneje je postal isti knez Lvov prvi ministrski predsednik ruske vlade po odstranitvi carja Nikolaja.

Kot posebno primerno sredstvo za agitacijo proti ruski državi in njenim vodilnim krogom je rabil — **Raspútin.**

Rasputin je bil sibirski kmet, katerega je pregnala iz svoje srede njegova lastna vas zaradi konjske kraje in pijančevanja. Možakar se je potikal potem po raznih samostanih itd., dokler ni prišel končno po čudnem naključju v stik z vodilnimi krogi. Rasputin je bil popolnoma neizobražen človek, imel je pa silno magične oči, s katerimi je mogel naravnost obvladovati srca mnogih žensk. Pobahal se je prav rad sam, da mu je mogoče vsak čas in neutrudljivo zadovoljevati žensko spolno strast, kar mu je v izvestnih višjih ženskih krogih naklonilo mnogo navdušenih prijateljic. V svojem vedenju je bil Rasputin neverjetno nesramen. Domači zdravnik neke ruske velike kneginje je pripovedoval zabeleževalcu teh črtic naslednji dogodek:

Zdravnik je bil povabljen na dvorno večerjo, kjer je bil v njegovo začudenje tudi Rasputin, ki je sedel med dvema dvornima damama, držeč obe svoji roki v njedrih svojih sosedek.

**O Rasputinu bo govora tudi še na drugem mestu.**

# Domače vesti.

**»Proglasitev sovjetske republike na Hrvatskem«.** Pod tem debelo tiskanim naslovom je objavil včerajšnji jutranji »Lavoratore« poročilo svojega »posebnega« »dunajskega« »poročevalca«, posneto iz poročila — madžarskega boljševiškega (!) dopisnega urada, v katerem se pripoveduje o strahovitih dogodkih na Hrvatskem, o popolni revoluciji, uporu vojaštva vsepovsod, o proglasitvi hrvatske avtonomne republike po raznih hrvatskih mestih, o manifestacijah vzajemnosti z madžarsko boljševiško vlado (!), o prehajanju hrvatskega vojaštva na Madžarsko k boljševikom, s čimer da proslavljajo novo hrvatsko republiko in boljševiško vladavino. — Joj in prejoj! Čudimo se le »Lavoratoru«, da je v svoji prekomerni navdušenosti za madžarske boljševike nasedel tem tako debelim lažem, in sicer tako — pozno. Saj je vendar isto in sicer še precej obširneje objavil milanski »Secolo« že 25. julija in si je še celo tržaška »Era Nuova« po svojem dunajskem poročevalcu »Brov.-u« dala poročati iste madžarske boljševiške izmišljotine že 27. julija z Dunaja ravno opoldne. »Lavoratore« pa je pricapljal za vsemi drugimi šele 31. julija, češ da je prejel to »najnovejšo« vest z Dunaja čisto novo, čisto svežo, komaj pečeno 30. julija. Vsa čast takemu hitremu, vestnemu, točnemu in seveda tudi — resničnemu poročanju! Mislimo, da nam ni treba šele pripominjati, da se vse te grozovite vesti nanašajo na one »strahovite« mariborske in varaždinske dogodke, ki so že zdavnaj pojasnjeni kot tako malekostna stvar, da bi se drugje niti poročalo ne bilo. Ker pa v Jugoslaviji že vsak pr..c pomenja za njene »prijatelje« celo topovsko bitko, se mora vsak najmanjši nemirček pod peresom dunajskih« »posebnih« »poročevalcev« izpreminjati v polno boljševiško revolucijo. Marsikatera država bi pač bila vesela, ko bi imela samo take »revolucije«, kakor je bila ona jugoslovanska, o kateri je poročal »Lavoratore« s takim dopadajenjem.

**Izseljevanje.** Agencija Stefani poroča iz Trsta 31. t. m.: 2. avgusta odide iz Trsta v Ljubljano nad 160 nameščencev bivše avstro-ogrske vlade. Vsi so slovenske narodnosti ter se svojevoljno vračajo v svojo domovino Jugoslavijo po izrecni želji tukajšnjega odbora za odpošiljanje jugoslovanskih železničarjev v domovino. Omenjeni nameščenci bodo imeli prosto vožnjo in prost prevoz pohištva in gospodarske oprave do premirne črte.

**Pripojitev žirovske občine k idrijski.** Uradni »Osservatore« objavlja naslednjo naredbo italijanskega vrhovnega vojaškega poveljništva: »Oni deli žirovske občine v logaškem političnem okraju, ki se nahajajo tostran premirne črte, se pripajajo krajevni občini spodnjeidrijski v istem političnem okraju.«

**Cene obuvalu.** Civilni komisar za mesto Trst in okolico razglaša, da je vse obuvalo, izvzemši ono, ki je dobavlja država, in narejeno po meri, podvrženo določbam o najvišjih cenah ter se ne sme prodajati po višji ceni kot oni, ki presega resnično nabavno vrednost za 20%.

**Uvedba kolkovine odgodena.** Gubernijska oblast razglaša: Z odlokom vrhovnega poveljništva, izdanim 27. junija t. l., so bile izdane za zasedeno ozemlje nekatere odredbe davčne naravi, ki naj bi se uvedle s 1. julija t. l. S poznejšim odlokom se je uvedba nekaterih in sicer kolkovine za oglase in proglase, pristojbine na gledališke vstopnice in vstopnice k javnim prireditvam in prispevka v prid javni dobrodelnosti odgodila do 1. avgusta 1919. Z odlokom, izdanim 25. julija t. l. pa se uvedba teh pristojbin končnoveljavno odgaja do 1. septembra t. l.

**Državno učiteljstvo** danes ob 11 na Acquedottu.

**Vsi trgovski pomočniki** se vabijo danes, 1. avgusta ob 21 na mal sestanek v Delavskem domu, ul. Madonnina. — Trgovski pomočnik.

**Tržaška kmetijska družba.** V nedeljo, 3. t. m., ob 16'30 bo v Rocolu, Sv. Mar. Magd. Zg., v Lonjerju, Bazovici, Gropadi, Padričah, Trebčah, Opčinah, na Kontovelu, Proseku, v Barkovljah in Sv. Križu sestanek zaupnikov in članov Kmetijske družbe. Razpravljalo se bo o potrebah z ozirom na občni zbor, ki se bo vršil drugo nedeljo, o ustanovitvi okoličanske mlekarne v Trstu, in o združenju zavarovalnic za govejo živino. Vabijo se na sestanek tudi gospodinje, ki žele oddajati mleko v mlekarno. Da se dobi točen pregled o množinah mleka, naj bi se gospodinje zglasile tudi v uradu Kmetijske družbe v ulici Filzi (Vienna) št. 10 od 9—12.

**Socijalnodemokratsko predavanje.** Prosijo nas, da objavimo naslednje: V soboto večer, ob 20'30 se bo vršilo predavanje o socijalnem vprašanju v društvenih prostorih podružnice »Ljudskega odra« pri Sv. Ivanu (ex Gombač). Predaval bo dr. Henrik Tuma.

**Družbeno učiteljstvo in vrtnarice.** Danes ob 16 sestanek. — R.

**Opozarjamo na občni zbor** tržaške ženske podružnice CMD, ki bo jutri, v soboto, ob 17'30 v šoli na Acquedottu št. 20, I. nadstr. Dnevni red: Nagovor predsednice, poročilo tajnice, poročilo blagajničarke, predlogi in želje ter volitev novega odbora.

**Slovanska Čitalnica.** Redna odborova seja se bo vršila danes, v petek, ob 19.

**Promet v pristanišču.** Priplul včeraj: »Venezia« iz Benetk, »Chlumetzky« iz Portland, »Malme« iz Benetk; odplula: »B. Bruck« v Benetke, »Lapad« v Gibraltar, »Helouan« v Brindisi in »Firenza II.« v Gradež.

**Pravoslavje in katolicizem.** Hrvatski duhovnik nam piše: Vatikan ni bil nikdar — izvzemši morda dobo Leva XIII., tega modreca v zgodovini katoliške cerkve — prijazen našim narodnim stremljenjem glede nacijonalizacije cerkve. Naš narod je prišel do izpoznanja, da bi bilo koristno, ako se katoliki in pravoslavni združijo v veri, da se tako izpolni želja našega največjega vladike Strossmayerja. A do tega zedinjenja ne more priti, dokler nam bodo drugorodci zapovedovali v naših cerkvenih stvareh. Naš narod hoče, da bodi njegov duhovnik izven cerkve povsem svoboden človek. Noben stan ni tako utesnjen v svoji svobodi, kakor je sedaj katoliški duhovnik. Ko je n. pr. duhovščina reške okolice v letu 1917. nastopila za poboljšanje svojega mizernega stanja, so ji grozili s kaznimi in jo prisilili, naj obžaluje svoj nastop. Narod pa je bil v tej stvari na strani svoje duhovščine. Narod in duhovščina morata skupno nastopati v teh velevažnih stvareh — na korist vere in naroda. Tu so interesi v popolnem skladu. Narod je veren prek in prek, a duhovščina je po svoji veliki večini narodna. Zato je tudi duhovščina za to, da se združimo verski. Danes veliki pokojni biskup Strossmayer ni več osamljen med škofi s svojo najgorečnejšo željo: opozarjamo samo na senzacijonalni nastop največje in najkrepkeje individualnosti med slovenskim episkopatom, krškega škofa Mahnića, za zbližanje obeh cerkva, ker je uverjen tudi on, da bi bilo tako zbližanje v največjo korist za katolicizem in narod! — Pripomnim naj še, da tudi zagrebške »Novosti«, ki gotovo niso liberalen list, naglašajo, da rimska kurija ni bila nikoli naklonjena našemu narodu. Navaja v dokaz za to tudi konkretne dogodke. To da je dovedlo do gibanja naših duhovnikov-reformistov, ki žive v tradicijah Gregorja Ninskega in ki žele, da to gibanje ne ostane le stanovsko, marveč naj zavzame take dimenzije, da bo cerkveno vprašanje v skladu z narodnim zedinjenjem.

**Kako moški in dostojanstveno so se vedli Nemci kot vojni ujetniki v Srbiji.** V velikem boju je padlo seveda tudi mnogo Nemcev v roke Srbov kot vojnih ujetnikov. Srbi so povpraševali ujetnike po njihovem roještvu in domačinstvu in so jih temu primerno ločili. Kdor ni bil Nemec ali Madžar, na eno stran, češ: to so »naši«!! Ali oholi Nemci in nič manje oholi Madžari so hitro razumeli, kaj to pomenja, in so se od strahu za svoj ljubi jaz ponižali do hinavstva: Auch wir sind — »naši«! Zatekli so se k jugoslovanski besedi, ki so jo sicer vedno zaničevali, blatili in mrzili. Kako nizko, kako podlo. Pravi — kakor bi rekli reški Hrvatje — »poprdili«!

**Otrok v vodnjaku.** Otroci so se včeraj okoli 14 igrali okoli vodnjaka na dvorišču hiše št. 1 v ulici Scuola nuova. Metali so v vodnjak tudi vado, češ, da lovijo ribe. Naenkrat so prestrašeni zbežali, kajti v vodnjaku so zapazili majhno truplo. Na otročji krik je prihitela na dvorišče g. Ivanka Cihlar. Ko so ji otroci povedali, kaj so videli, je pogledala tudi ona v vodnjak. V tem je prišla tudi babica Josipa Zuccolin, ki stanuje v hiši, in obe ženski ste ugotovili, da se nahaja v vodnjaku majhno otročje truplo. Obvestili ste o tem karabinjerje, ki so poklicali na lice mesta sodnijsko komisijo. Leta je ugotovila, da gre za otroka moškega spola, starega 5—6 mesecev.

**Dal je življenje za malo sladkorja.** Predvčerajšnjim okoli 15 so našli v podpalubju parnika »Pink — Sney«, ki je zasidran v prosti luki, človeško truplo. Pri truplu je ležalo okoli 5 kg sladkorja. Pokojnik je bržkone ukradel sladkor na parniku in je hotel skrivaj in potihoma izginiti. V temi se mu je pa izpodrsnilo in revež je plačal svoj čin z življenjem. Truplo so odpeljali v mrtvašnico pri Sv. Justu. Pokojnik je imel razbito črepinjo in zlomljeno levo bedro ter razne druge poškodbe. Smrt je baje nastopila takoj. Nesrečnik je delavec Jakob Hrvatić, star 28 let, iz Sv. Josipa. Bil je znan kot miren in dober človek.

**Tatvina v Tomaju.** Pred nekaj dnevi so tatovi okradli »Hranilnico« v Tomaju. Aretirana sta bila 2 krivca. Eden teh, Cjak, je bil mojster v svojem poklicu. Bil je že večkrat zaprt radi tatvine. V Puli je dosegel rekord: ukradel je iz neke blagajne 24.000 lir. Ušel je že večkrat iz zapora in je to poizkušal tudi sedaj. Ko je videl, da ne more drugače, je hotel podkupiti stražo, toda tokrat ni imel sreče. Medtem se je našla še ena sokrivka na tatvini v Tomaju, in sicer Marija Bubnič, stara 34 let, iz Podgrada (?), ki je imela v svojem stanovanju z Zg. Čarboli 429, skritih 7000 lir in veliko zlatenine. Oblasti iščejo še druge krivce.

# Vojaško sodišče.

### Zopet babnice....

Ivan Brojković, Ivan Poropot, Dušan Sanković, Matej in Martin Floridan, Marin in Marija Poropot, Ivan Sanković, Martin Delfar, Marija Ribarić, Jelena Sanković in Uršula Brajković so se morali zagovarjati pred vojnim sodiščem, ker so se pregrešili proti naredbi od 29. novembra 1918 s tem, da so kričali »Živila Jugoslavija, doli z Italijo« in da so nabrulili dekleta, ki italijanski čustvujejo, z besedami: »Tiste, ki hodijo z Italijani so vse k....; Italijani so svinje in norci, hudič vzemi vse tiste, ki hodijo z Italijani.« Ivan Sanković in Ivan Brojković sta razun tega obtožena, da sta izjavila: »Italijani odidejo iz Istre, a Jugoslovani pridejo in pobijejo vse tiste, ki se poročijo ali zaročijo z Italijani.«

Stvar se je godila takole: Obtoženci, vsi iz vološčanske okolice, so žagali v gozdu drva, a obtoženke in tožiteljice, ki so Jelena Sanković, Jelena Poropat, Lucija Delfar in Marija Poropat, so prenašale ta drva v neki drug gozd. Omenjene tožiteljice,

so ljubinkovale z italijanskimi vojaki, a obtoženke so imele vsaka svojega domačega fanta. Domačim fantom in dekletom je bilo zelo neprijetno, da tožiteljice sramotijo vas na ta način. Pri delu v gozdu so obtoženci očitali tožiteljicam njihovo vedenje. Prišlo je do prerekanja in potem do tožbe.

Pri razpravi niso mogle tožiteljice dokazati, da je vseh 12 obtožencev izreklo usodne besede, temveč samo pet

Vojaški tožitelj zahteva, naj se kaznuje samo teh pet obtožencev, in sicer z brezpogojnim zaporom od 45 dni do 4 mesecev.

Branitelj, dr. Barich, predlaga, naj se obtoženci oproste, ker si priče protislovijo. Če pa sodišče smatra, da jih mora kaznovati, naj jih kaznuje pogojno, ker niso bile besede, o katerih govori obtožnica, izrečene na naslov Italije in njenih vojakov, temveč na naslov tožiteljic, ki so jih obtoženci sovražili kot narodne izdajalke.

Sodišče je oprostilo sedem obtožencev, a drugih pet je obsodilo v zapor od 45 dni do 4 mesecev. Dovolilo je pa pogojno kazen, in obtoženci so bili izpuščeni v svobodo.

Predsednik sodišča je bil polkovnik cav. Armellini.

# Književnost in umetnost.

**Novo znamenito delo Ive Vojnovića: »Imperatrix«.** Izšlo je to novo delo velikega jugoslovanskega kneza-pesnika, ki ga je javnost pričakovala s toliko nestrpnostjo in ki se je že mnogo pisalo o njem. Po imenu svojega avtorja in po mestu, ki ga to delo zavzema v razvoju Vojnovića, je to delo gotovo najznamenitejša literarna pojava zadnjega časa našega juga. Galerija Vojnovićevih »Majk«, začeta z ribarico Jelo v »Ekvinokciju«, je dobila v junakinji tega »misterija otoka pozabnosti« svoj višek. Ta carica (»Imperatrix«) je majka vseh, najbolj pa »bosonogih in golorokih« — majka novih solčnih pokoljenj. V tej drami sluti Vojnović s preroškim duhom sodobno propadanje nesodobnih knezov, kancelarjev in samodržcev. Divna Vojnovićeva umetnost, njegov razkošni slog in poezija sta tudi tu v polni svoji sili. Knjiga je natisnjena na finem papirju, v lepem formatu, z orginalnim naslovnim listom slikarja Joze Kljakovića. Izšla je v založbi »Književnega Juga«. (Pod Avstrijo je cenzura zabranila tisk te knjige.) Naročbe sprejema »Književni Jug«, Zagreb, Gundulićeva 29. Cena kron 10.

**Les Croates et les Slovenes ont été les amis de l'Entente pendant la Guerre.** Profesor dr. Barac iz Zagreba je izdal pod tem imenom brošuro, ki je izšla nedavno v Parizu brez komentarja, kot pripomoček mirovni konferenci. Zbral je razne dokumente iz arhiva bivše avstro-ogrske armade, iz katerih je razvidno, **da je avstro-ogrsko vrhovno zapovedništvo že od začetka vojne smatralo Jugoslovane kot svoje sovražnike!** Dokumenti sestoje iz poročil, vojnih odredeb in brzojavk okrožnih vojnih zapovednikov v Zagrebu, generala Potioreka in Sarkotića, badenskega vrhovnega zapovednika, vojnega guvernerja Srbije, zapovednika Dalmacije itd. Vsega skupaj je 49 dokumentov. Sledila pa bodo še nadaljna obelodanjenja.

# Borzna poročila.

Trst, dne 31. julija 1919.

Tečaji:

| | | |
|---|---|---|
| Jadranska banka | 250— | 255 |
| Cosulich (Austroamericana) | 570— | 590 |
| Dalmatia (Parobr. dr.) | 300— | 315 |
| Gerolimich | 1600— | 1650 |
| Lloyd | 980— | 1000 |
| Lussino | 1625— | 1675 |
| Martinolich | 480— | 490 |
| Navigazione Libera Triestina | 1800— | 1860 |
| Ocea.... | 475— | 490 |
| Premuda | 660— | 680 |
| Tripcovich | 570— | 580 |
| Assicurazioni Generali | 16500— | 16750 |
| Riunione Adriatica | 3000— | 3150 |
| Ampelea | 465— | 475 |
| Cement Spalato | 345— | 355 |
| Čistilnica petroleja (Raff. Olii Min.) | 1625— | 1700 |
| Čistilnica riža (Pilatura riso) | 370— | 380 |
| Krka | 358— | 365 |
| Ladjedelnica v Tržiču (Cantiere) | 300— | 315 |
| Tržaška tvornica olja (Oleifici Triest.) | 950— | 1000 |
| Tržaški Tramway | 235— | 245 |

# MALI OGLASI

**se računajo po 10 stot. beseda. Najmanjša pristojbina L 1'—. Debele črke 20 stot. beseda. Najmanjša pristojbina L 2'—.**

**PRODASTA** se dva para nizkih čevljev št. 37 in 39 po nizki ceni. Kjadin—Sv. Alojz št. 505. 3921

**MLAD** bančni uradnik išče sobo in če mogoče tudi hrano pri boljši družini. Ponudbe na ins. odd. »Edinosti« pod »Praga«. 3922

**DEČEK** pol težaka se sprejme takoj. Naslov pove ins. oddelek »Edinosti«. 3924

**PRODAM** radi odpotovanja automat. Gostilna Laurenčič, Pendice di Scorcola 356. 3891

**VAJENEC** za trgovino jestvin se sprejme; že praktičen ima prednost. Naslov pove inser. oddelek Edinosti. 3916

**PRODAM** kravo čistokrvno matafonko dobro molznico, 1 enoletnega bika montf. križan z simodolcem, 1 enoletno junico montf. križano. Avg. Kafol, okrajni gozdar, Postojna.

**IŠČEM** profesorja ali diplomiranega učitelja ali učiteljico za poučevanje v nemškem jeziku dve uri na dan ali po dogovoru. Pismene ponudbe na ins. odd. Edinosti pod »»Hrvat«. 3917

**KROJAČNICA** Avgust Štular ul. S. Francesco d'Asisi štev. 34, III. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 3367

**FOTOGRAF A. JERKIČ, Trst, ul. delle Poste št. 10. Gorica, Corso št. 36 na dvorišču.** P 1233

**HIŠE,** zemljišča, hišice z lepim vrtom saldo polovica, cena 2000—16000 Lir s pobotanjem. Naslov pove ins. odd. Edinosti. 3915

**Zdrav, izobražen mladenič, v najlepši starosti, ki se v kratkem povrne iz tujine, išče gospico ali vdovo z premoženjem za takojšno možitev. Cenj. ponudbe, ako mogoče s sliko na A. G. Pernt, Macomer, Cagliari, Sardegna.**

# Vozni red parnikov.

**Trst—Pula in istrska pristanišča.**

**Odhod iz Trsta** (pomol ribjega trga) ob 7 v Piran (8'20), Salvore (8'40), Umag 9'10), Novigrad (10'10), Poreč (10'55), Vrsar (11'45), Rovinj (12'25), Fazano (14'10), Pulo (15).

**Odhod iz Pule:** 6'30, Fazana (7'05), Rovinj (8'45), Vrsar (9'20), Poreč (10), Novigrad (10'45), Umag (11'45), Salvore (12'15), Piran (12'50), Trst (14).

**Trst—Piran.**

Odhod iz Trsta ob 18'15; v Izolo (19'25) Piran (20).

Odhod iz Pirana: 6; Izola (6'40); dohod v Trst 7'45.

**Trst—Piran—Portorose.**

(Samo ob delavnikih.) Odhod iz Trsta ob 10. — Odhod iz Portorose ob 14. Dohod v Trst: 16'15.

**Trst—Umag.**

Odhod iz Trsta: 15 (dotaknivši Izolo, Piran in Portorose.) Odhod iz Umaga: 6'15 (dotaknivši Salvore, Portorose in Piran.) Prihod v Trst: 8'45.

**Trst—Gradež.**

Odhod iz Trsta: 16. Dohod v Gradež 18'30. Odhod iz Gradeža 6; Dohod v Trst 8'30.

**Trst—Koper.**

(Ob delavnikih.) Odhod iz Trsta: 8, 10'45, 12, 15, 19'15. — Odhod iz Kopra: 6, 7, 9'15, 13'30, 18. (Ob nedeljah in praznikih) Odhod iz Trsta: 8, 10'45, 12, 15, 21. Odhod iz Kopra: 6, 7, 9'15, 13'30, 17,30.

**Trst—Benetke.**

Odhod iz Trsta (vsak dan) : 8; dohod v Benetke 12. — Odhod iz Benetek: 8; dohod v Trst: 13.


**ZLATARNICA G. PINO, TRST**
se nahaja na Korzu št. 15 (bivša zlatarnica G. ZERKOVITZ & Figlio)
Velika izbera srebrnih in zlatih ur, uhanov, verižic itd.

**Dr. FRANZUTTI**
ZOBOZDRAVNIK v Trstu, ul. Gioachino Rossini štev. 12, vogal ul. delle Poste. Tehniški vodja A. Johnscher, dolgoletni asistent Dr. J. Čermaka. - Izdiranje zob brez bolečin. Plombiranja. Umetni zobje.

**IZREDNA PRILIKA!**
Vino Chianti po L 4.20 dvolitrska steklenica
Marsala in wermouth po . L 4.40 liter
Žganja po . . . . . L 6.40 „
Rum po . . . . . L 6.40 „
Konjak po . . . . . L 9.60 „
Malinovec po . . . . . L 8.— „
Pomarančevec po . . . L 8.— „
**Crismancich, Trst, ul. Valdirivo 34, ul. 30 ottobre 8.**

**Tržaška kmetijska družba**
vabi na svoj
**XXI. redni občni zbor**
ki se bo vršil
**v nedeljo, 10. avgusta ob 9.30 v prostorih „Narodnega doma" v Trstu.**

DNEVNI RED:
1. Nagovor predsednika.
2. Ob zvršetku vojne.
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo blagajnika.
5. Poročilo pregledovalcev računov.
6. Volitev slučajno odstopivših odbornikov ali zaupnikov.
7. Proračun za bodoče delovanje.
8. Predlogi in nasveti članov.

Člani so naprošeni da se pomenijo do občnega zbora po posameznih predmestjih in vaseh o predlogih in nasvetih, ki jih hočejo podati na občnem zboru z ozirom na potrebe, ki so nastale po vojni in to posebno v pogledu zadružnega delovanja, ki se nam kaže v bodočnosti neobhodno potrebno.

ODBOR.

**Žganje 50%. Špirit 36%. Rum, konjak in janževec 50%, vino belo in črno prve vrste, po najnižji ceni prodaja tvrdka APOLLONIO**
**Trst — ulica Gatteri št. 16.**

**ZALOGA UR IN ZLATANINE ...**
na veliko izbero se vdobi pri
**A. POVH v Trstu**
TRG GARIBALDI (BARRIERA) 3.

**JADRANSKA BANKA**
Deln. glav. K 30,000.000, Reserve K 8,500.000
**Centrala: TRST**
**Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9**
Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Ljubljana, Metković, Opatija, Split, Šibenik, Zadar
Ekspozitura: Kranj.
Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle
**Sprejema vloge**
na hranilne knjižice proti 3½% letnim obrestim v bancogiro-prometu proti 3% letnim obrestim. Na odpoved navezane zneske sprejema po najugodnejših pogojih, ki se imajo pogoditi od slučaja do slučaja.
Hrani v najem varnostne predale (Safes deposites).
Blagajna posluje od 9 do 13

**Kisova kiselina**
**Angleška soda bikarbonat**
**Stearinske sveče**
**Rižnati skrobni klej**
**Lim, Galun, Plavilo**
**Arabski gumi „Kordofan"**
**Pristno svinčeno rdečilo**
**Lubi. naftalin, luskinast**
**Pristno kuhano laneno olje**
**Voščilo za čevlje v lesenih škatljicah**
**Kristalna soda**
**Modra galica, francoska kalofonija**
**Zelena galica**
**Žveplo dvakrat čiščeno**
**Paradižnikova konserva v veliki množini pri**
**HOLLANDIA COLONIAL**
družbi z om. j. v Trstu
**V. Pier Luigi da Palestrina 2**
(vogal ul. Coroneo)
**Telefon int. 24-03.**

**CROATIA** Zavarovalna zadruga v Zagrebu, je edina domača zavarovalnica
Ustanovljena 1884 leta. CENTRALA: Zagreb, v lastni palači, vogal Marovske in Preradovićeve ulice.
**Podružnica v Trstu, ul. Lavatoio 1, II.**

Ta zadruga prevzema pod ugodnimi pogoji sledeča zavarovanja: **I. Proti požarnim škodam.** 1. Zavarovanje zgradb (hiš, gospodarskih zgradb, tovaren). 2. Zavarovanje premičnin (pohištva, prodajalniškega blaga, gospodarskih strojev itd.) 3. Zavarovanje poljskih pridelkov (žita, sena itd.) **II. Zavarovanje steklenih šip. III. Na življenje.** 1. Redna zavarovanja. a) Zavarovanje glavnic za slučaj doživljenja in smrti. b) Zavarovanje dote. c) življenske rente. —